

РОЗВИТОК МІКРОФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ FINTECH ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

©2020 КРИЛОВА О. В.

УДК 336.7:338.1:330.3(477)
JEL: D53; E44; E69; G19; G23; G28; O12

Крилова О. В. Розвиток мікрофінансових організацій в Україні в умовах FinTech трансформації фінансового ринку

Сучасні умови функціонування ринку небанківських фінансових послуг в Україні вимагають пошуку нетрадиційних форм інноваційного розвитку та необхідність запровадження інформаційних систем і цифрових технологій. Це відповідає положенням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Комплексної програми розвитку фінансового сектора України до 2020 року, Стратегії розвитку фінансового сектора та фінтеху в Україні до 2025 року. Мета дослідження полягає у виявленні ключових тенденцій розвитку мікрофінансових організацій в Україні як ключового елементу ринку небанківських фінансових послуг з використанням цифрових технологій, серед яких присутній і FinTech. Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження, як аналіз і синтез, статистичний аналіз, порівняння, узагальнення, структурно-логічний, експертне опитування й оцінки. Проаналізовано динаміку основних показників розвитку ринку небанківських фінансових послуг в Україні: кількість мікрофінансових організацій, обсяги активів і фінансових послуг. Виявлено специфічні особливості «спліт» як важливої реформи розвитку національного ринку небанківських фінансових послуг. Визначено стратегічні напрями розвитку мікрофінансових організацій в Україні: удосконалення нормативно-правового регулювання ринків небанківських фінансових послуг; посилення захисту прав споживачів; застосування ризик-орієнтованого підходу до регулювання та нагляду за мікрофінансовими організаціями; адаптивне регулювання небанківського фінансового сектора. Досліджено особливості розвитку FinTech у різних країнах світу. Розкрито зміст ключових тенденцій розвитку мікрофінансових організацій в умовах FinTech-трансформації фінансового сектора в Україні, серед яких: маркетплейси (надання кредитів клієнтам через посередницькі цифрові платформи); балансове кредитування; рішення на основі штучного інтелекту; banking-as-a-service як модель, що дозволяє нефінансовим компаніям додавати банківські послуги у власні застосунки та цифрові продукти. Формування й реалізація якісно нової моделі регулювання ринку небанківських фінансових послуг створить умови для застосування нових фінансових інструментів та бізнес-моделей, які відповідатимуть вимогам динамічного інституційного середовища функціонування мікрофінансових організацій в Україні.

Ключові слова: фінансовий сектор, ринок небанківських фінансових послуг, мікрофінансові організації, цифрові технології, FinTech, тенденції, показники, трансформація, ефект.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-316-325>

Табл.: 5. **Бібл.:** 32.

Крилова Олена Валер'янівна – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економічного аналізу та фінансів, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (просп. Дмитрия Яворницького, 19, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: Krylo-ov@i.ua

UDC 336.7:338.1:330.3(477)
JEL: D53; E44; E69; G19; G23; G28; O12

Krylova O. V. Development of Microfinance Organizations in Ukraine in Terms of FinTech Financial Market Transformation

Modern operation conditions of the market of non-bank financial services in Ukraine require the search for unconventional forms of innovation development and the need to implement information systems and digital technologies. This corresponds to the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the EU, the Comprehensive Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2020, the Financial Sector Development Strategies and FinTech in Ukraine by 2025. The research is aimed at identifying the major tendencies in the development of microfinance organizations in Ukraine as a key element of the market of non-bank financial services using digital technologies, including FinTech. To achieve the aim, research methods such as analysis and synthesis, statistical analysis, comparison, generalization, structural and logical method, expert survey and estimation are used. The dynamics of the main indicators of the development of the market of non-bank financial services in Ukraine are analyzed: the number of microfinance organizations, the volume of assets and financial services. The specific features of «split» as an important reform of the development of the national market of non-bank financial services have been identified. The peculiarities of FinTech development in different world countries are researched. The content of the key development tendencies of microfinance organizations in terms of FinTech-transformation of the financial sector in Ukraine are covered, including: marketplaces (providing loans to customers through intermediary digital platforms); balance crediting; AI-based solutions; banking-as-a-service as a model that allows non-financial companies to add banking services to their own applications and digital products. The formation and implementation of a qualitatively new model of regulation of the market of non-bank financial services will create conditions for the use of new financial instruments and business models that will meet the requirements of the dynamic institutional environment of microfinance organizations in Ukraine.

Keywords: financial sector, non-bank financial services market, microfinance organizations, digital technologies, FinTech, tendencies, indicators, transformation, effect.

Tabl.: 5. **Bibl.:** 32.

Krylova Olena V. – PhD (Engineering), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Analysis and Finance, National Technical University "Dnipro Polytechnic" (19 Dmytra Yavornytskyoho Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: Krylo-ov@i.ua

На даний час у фінансовому секторі України активізуються процеси цифрових трансформацій, що обумовлює пошук нетрадиційних форм інноваційного розвитку та необхідність упровадження сучасних інформаційних систем і цифрових технологій. Це відповідає Стратегії розвитку фінансового сектора України до 2025 р., у якій зазначено про сприяння розвитку ринків небанківських фінансових послуг, FinTech, SupTech&RegTech, цифрових технологій і платформ регуляторів.

З огляду на це виникла необхідність подальшого розвитку теоретико-методологічних положень і розроблення науково-методичних підходів і практичних рекомендацій з удосконалення діяльності мікрофінансових організацій з урахуванням трансформаційних перетворень фінансового сектора.

Аналіз й узагальнення наукової літератури свідчить, що зарубіжними та вітчизняними вченими приділяється значна увага:

- ✦ дослідженню трансформаційних процесів у фінансовому секторі національної економіки (О. Барановський [1]);
- ✦ визначенню сутності й особливостей фінансіалізації глобальної та національних економік (J. Assa [2]; Th. Beck, A. Demirguc-Kunt, R. Levine [3]; G. A. Epstein [4]; J. B. Foster [5]; G. R. Krippner [6]; R. Dore [7]; D. M. Kotz [8]; П. Єщенко, Н. Самко [9]; С. Радзівська [10]);
- ✦ обґрунтуванню рекомендацій щодо вдосконалення процесу організації запровадження фінансових інновацій у небанківських фінансових установах (В. Коваленко [11]);
- ✦ узагальненню передового зарубіжного досвіду застосування новітніх фінансових технологій в умовах цифровізації економіки; оцінюванню сучасного стану глобального ринку FinTech та виявленню трендів FinTech в Україні й чинників, що відіграють стримувальну роль у проникненні FinTech-послуг, способів їх усунення для забезпечення позитивної динаміки в цьому сегменті (Г. Поченчук [12]; А. Мазаракі, С. Волосович [13]; Н. Астахова [14]; Т. Гаврилко, Р. Антонова [15]; П. Нікіфоров, І. Бабух, С. Кінащук [16]; О. Стойко [17; 18]; Т.-Н. Chen, R.-С. Chang [19]; D. W. H. Fung, W. Y. Lee, J. J. H. Yeh, F. L. Yuen [20]; M. Cheng, Y. Qu [21]; Y. Wang, X. Sui [22]; T. Sheng [23]).

Разом із тим багатоаспектність і дискусійність окремих питань з обраної тематики обумовлюють необхідність подальших наукових розробок. І особливо вирішення даної проблеми актуалізується в сучасних умовах цифрової трансформації фінансового ринку.

Тому *мета* даного дослідження полягає у виявленні ключових тенденцій розвитку мікрофінансових організацій в Україні як ключового елементу ринку небанківських фінансових послуг з використанням цифрових технологій, серед яких є і FinTech.

У Стратегічному плані діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, визначено основні бар'єри, які гальмують ефективний розвиток ринків небанківських фінансових послуг. Серед них такі:

- ✦ відсутність ефективних механізмів виведення з ринків небанківських фінансових послуг проблемних фінансових установ, які не виконують і не мають на меті виконувати свої зобов'язання перед споживачами ринків небанківських фінансових послуг і створюють суттєві системні ризики для сектора;
- ✦ недосконалість інформаційно-комунікаційних технологій при взаємодії з учасниками ринку;
- ✦ недостатність інформації у споживачів фінансових послуг і знань, необхідних для обґрунтованого вибору фінансової послуги;
- ✦ невідповідність чинного законодавства, яке регулює ринок небанківських фінансових послуг, потребам ринку;
- ✦ відсутність єдиного стандартизованого електронного формату розкриття інформації у фінансовій звітності порівняно з найкращими світовими практиками (XBRL), що створює перешкоди в частині зрозумілості та прозорості для потенційних іноземних інвесторів ринку фінансових послуг;
- ✦ неналежний рівень наближення регуляторного середовища ринку небанківських фінансових послуг до міжнародних стандартів регулювання та нагляду в частині державного регулювання та нагляду відповідно до стандартів IAIS, IOPS і Solvency II.

Заданими Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2014–2019 рр. кількість кредитних спілок скоротилася на 40,9%, ломбардів – на 30,2%. Однак за цей період спостерігається тенденція до зростання кількості зареєстрованих фінансових компаній у 2,3 разу (табл. 1). Кількість членів кредитних спілок знизилася на 19,9%, або з 911 до 465 тис. осіб. Кількість членів кредитних спілок, які мають внески на депозитних рахунках, зменшилася на 43,3%, або з 35,8 до 20,3 тис. осіб. Кількість членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, знизилася на 44,4%, або з 214,5 до 119,3 тис. осіб.

За 2016–2018 рр. питома вага гарантій збільшилася на 2,9 відсоткових пункти (з 4,4 до 7,3 загальноукраїнського обсягу фінансових послуг), а кредитів – на 1 в. п. (з 36,5 до 37,5%). Частка фінансового лізингу скоротилася на 4 в. п., або з 21,7 до 17,4% обсягу фінансових послуг. За досліджуваний період питома вага факторингу майже не змінилася і становила у 2018 р. 37,7% (табл. 2).

Як показує статистичний аналіз, питома вага активів кредитних спілок за 2014–2019 рр. зменшилася на 3 в. п., або з 4,7 до 1,7%, а ломбардів – на 0,3 в. п., або з 3,1 до 2,8% загальноукраїнського обсягу активів небанківських фінансових установ. Частка активів фінансових компаній і лізингодавців, навпаки, збільшилася на 3,3 в. п., або з 92,2 до 95,5% загального обсягу активів в Україні (табл. 3).

Сукупні активи небанківських фінансових установ в Україні становили у 2018 р. 197,5 млрд грн, з них найбільшу частку займають активи фінансових компаній (63,5%). Питома вага активів ломбардів складала у 2018 р. лише 1,9%, а кредитних спілок – 1,1% сукупного обсягу активів.

Таким чином, ринок небанківських фінансових послуг демонструє останніми роками повільні темпи зростання, але досі лишається меншим від банківського сектора за обсягом активів. При цьому варто зазначити, що ринок насичений великою кількістю слаб-

Таблиця 1

Кількість небанківських фінансових організацій і установ в Україні

Установа	Рік					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Кредитні спілки	589	589	462	378	358	348
Фінансові компанії та лізингодавці	415	571	650	677	906	975
Ломбарди	477	482	456	415	373	333

Джерело: складено за даними інформаційно-аналітичних матеріалів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Таблиця 2

Динаміка обсягу фінансових послуг в Україні, млрд грн

Фінансові послуги	Рік		
	2016	2017	2018
Факторинг	16,9	31,4	48,1
Кредити	16,5	27,4	47,9
Фінансовий лізинг	9,8	13,0	22,2
Гарантії	2,0	5,5	9,5
Загальний обсяг	45,2	77,3	127,7

Джерело: складено за даними інформаційно-аналітичних матеріалів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

ких, недокапіталізованих і ненадійних фінансових посередників. Найбільш зростаючими сегментами небанківського ринку є фінансові компанії та ломбарди, які зуміли збільшити обсяг сукупних активів за останні 6 років. Водночас їхні показники прибутковості та суми сплачених податків суттєво відстають від банків і страхових компаній.

З 1 липня 2020 р. розпочато новий етап розвитку ринку небанківських фінансових послуг, який полягає у впровадженні «спліт» як однієї з реформ, що вимагатиме одночасно трансформації Національного банку України, переналаштування учасників ринку та паралельного напрацювання концепцій функціонування кожного сегмента.

Динаміка активів небанківських фінансових установ в Україні, млн грн

Установа	Рік					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Кредитні спілки	2598	2193	2033	2170	2352	2444
Фінансові компанії та лізингодавці	51265	64960	97332	107534	125322	137739
Ломбарди	1710	2219	3318	3764	4054	4104
Загальний обсяг	55573	69372	102683	113468	131728	144287

Джерело: складено за даними інформаційно-аналітичних матеріалів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Це дасть змогу продовжувати забезпечення фінансової стабільності більш комплексно та ефективно завдяки регулюванню небанківського сектора. Крім того, спліт має сприяти подальшій інтеграції України в ЄС у межах імплементації директив та інших документів і приведення національної нормативної бази у відповідність до міжнародних стандартів. Нове регулювання та нагляд у небанківському фінансовому секторі реалізуватиметься за міжнародними стандартами так само, як це відбувається і в банківському секторі.

Накопичена проблематика ринку вимагає актуалізації правил ведення діяльності, створення прозорих умов ведення бізнесу та ефективного регулювання. Реформа небанківського сектора сприятиме сталому розвитку економіки країни та створенню можливостей для подальшого функціонування та вдосконалення ринку. Для досягнення цієї мети Національним банком України визначено такі першочергові завдання, як:

- ✦ створення та впровадження інтегрованої моделі регулювання та нагляду за фінансовими ринками;
- ✦ подальше реформування та розвиток небанківського сектора згідно з провідними міжнародними практиками, Угодою про асоціацію між Україною та ЄС та іншими міжнародними зобов'язаннями України;
- ✦ відновлення довіри до ринку небанківських фінансових установ;
- ✦ посилення захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг;
- ✦ розвиток фінансових інструментів та інфраструктури фінансового ринку (табл. 4).

Отже, зростання прозорості, впровадження ефективного нагляду, посилення захисту прав споживачів і рівня фінансової обізнаності клієнтів у сегменті мікрокредитування лишаються ключовими викликами реформи «спліт» з огляду на суттєвий синергетичний ефект.

Швидкий технологічний прогрес змінює сектор небанківських фінансових послуг у всьому світі. Фінансові технічні сервіси колись вважалися вправними доповненнями до наявних традиційних послуг, щоб робота та діяльність клієнтів були комфортнішими. Але наразі ці сервіси стали викликом усім аспектам фінансового світу (табл. 5).

У дослідженні Global FinTech Adoption Index 2019 Ernst & Young визначає два типи фінансових технічних пропозицій: «трансформовані» (*disrupted*) і «винайдені» (*invented*).

Трансформована послуга – це послуга, яку історично пропонували традиційні гравці. Фінтехпровайдери застосовують технології, щоб трансформувати ці послуги, пропонуючи споживачам привабливішу пропозицію, наприклад розширені можливості, більша зручність, нижчі ставки та комісії. Винайдена послуга – це послуга, якої не було раніше, проте вона стала можливою зараз завдяки технологіям та альтернативним бізнес-моделям. Наприклад, рівноправне кредитування (P2P) або мобільні платежі. Деякі винайдені послуги заповнюють ніші на ринку, а інші мають потенціал для переосмислення та трансформації цілих фінансових підгалузей.

Глобальний FinTech-риннок пройшов еволюцію від початкового етапу, на якому основними гравцями виступали стартапи, до сучасного, для якого характерною є присутність професійних компаній, що здатні запропонувати споживачам

Стратегічні напрями розвитку мікрофінансових організацій в Україні

Напря́м	Змі́ст
Удосконалення нормативно-правового регулювання ринків небанківських фінансових послуг	Проект Закону України «Про фінансові послуги та діяльність з надання фінансових послуг» передано до профільного Комітету Верховної Ради України. Розроблення пропозицій до нових редакцій проєктів законів «Про кредитні спілки» та «Про фінансові компанії»
Посилення захисту прав споживачів	Робота зі зверненнями громадян до НБУ та систематизація виявлених порушень і ключових недоліків у діяльності небанківських фінансових установ та оперативне реагування на них. Регулювання реклами та повноти розкриття інформації про фінансові послуги
Застосування ризик-орієнтованого підходу до регулювання та нагляду за мікрофінансовими організаціями	Удосконалення вимог до ліцензування, оцінки платоспроможності та ліквідності, корпоративного управління та системи управління ризиками, застосування ризик-орієнтованого пруденційного нагляду, нагляду за ринковою поведінкою, визначення процедури реорганізації, відновлення діяльності та виведення компаній із ринку. Головне завдання регулятора – зробити нагляд за діяльністю мікрофінансових організацій адекватним тим ризикам, які притаманні діяльності кожної з них
Адаптивне регулювання небанківського фінансового сектора	Розподіл наглядових функцій. Так, основні наглядові повноваження щодо небанківських фінансових установ буде реалізовувати спеціальний Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності небанківських фінансових послуг. В організаційній структурі Національного банку України створено окремі підрозділи, які здійснюватимуть нагляд за небанківськими фінансовими установами

Джерело: складено на основі [24–28].

Цифрові технології як сучасні тренди розвитку ринку небанківських фінансових послуг

Вид продукту/ послуги	Загальна характеристика
1	2
BlockChain	У перекладі з англ. "blockchain" ("block chain") – це вибудований за певними правилами безперервний послідовний ланцюжок блоків, що містять інформацію. Однак краще давати визначення з огляду на призначення технології блокчейн. Блокчейн був спроектований в рамках вирішення цілком конкретного завдання, а саме того, як побудувати децентралізовану (без єдиного центру управління) фінансову систему, коректність роботи якої могла би перевірити будь-яка людина. Виходячи з цього можемо визначити блокчейн як спосіб зберігання й узгодження бази даних, копія якої є в кожного учасника
Digital marketing	Це використання різних способів просування продукту в широкій масі з використанням цифрових каналів. Digital Marketing – це сукупність інструментів просування, за яких задіяні цифрові канали. Він не тотожний Інтернет-маркетингу, оскільки включає такі канали, як телебачення, радіо та навіть зовнішня реклама. Інтернет-маркетинг еволюціонував у цифровий (digital) маркетинг, у якому використовуються комплексні методи онлайн-стратегії, розробки сайтів і мобільних додатків, креативу та копірайтингу, контекстної реклами та SMM, а також інших інтерактивних продуктів. Найбільш популярними формами цифрових каналів є пошукове просування; контекстна і тизерна реклама; медійна та банерна; просування в соціальних медіа та блогах; створення мобільних застосунків для смартфонів, планшетів та інших носіїв; вірусна реклама

1	2
CRM&BPM	CRM – система для продажу, а саме: готові процеси для управління всіма типами угод. Bpm'online CRM об'єднує можливості системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) і системи управління бізнес-процесами (BPM). Це перше прикладне рішення, розроблене на платформі bpm'online
Grid-технології	Grid-обчислення – це географічно розподілена інфраструктура, яка об'єднує множину різних типів, доступ до яких користувач може отримати з будь-якої точки незалежно від місця їх розміщення. Grid надає колективний розподілений режим доступу до ресурсів і зв'язаних з ними послуг у рамках глобально-розподілених організацій (підприємства, які спільно використовують глобальні ресурси, бази даних, спеціалізоване програмне забезпечення)

Джерело: складено за даними: [11].

розгорнутий набір продуктів. Про підвищення залученості споживачів до користування новими фінансовими технологіями свідчить зростання рівня проникнення фінансових послуг – у 2015 р. середній рівень проникнення становив 16% (для дослідження використано фінтехринки 27 країн світу), у 2017 р. – 33%, у 2019 р. – 64%.

При цьому рівень проникнення фінтеху для Китаю та Індії становить 87%, для ПАР – 82%; для Колумбії, Перу, Нідерландів, Мексики, Ірландії, Великобританії – понад 70%. Найнижчий рівень проникнення виявлений у США (46%), Бельгії та Люксембурзі (по 42%), Франції (35%) та Японії (34%) [29].

За 2015–2019 рр. у багатьох країнах світу інтенсивно збільшувався рівень проникнення фінтеху: в Австралії відбулося зростання на 45%, у Канаді – на 42%, у Гонконгу – на 38%, у Сінгапурі – на 52%, у Великобританії – на 57%, у США – на 29%. Аналіз глобальних інвестицій, здійснених за період 2013–2018 рр. у FinTech-технології, свідчить про певну нерівномірність: у 2013 р. їх обсяг становив 18,9 млрд дол. США, у 2014–2015 рр. спостерігалось суттєве зростання – 45,4 млрд дол. і 67,1 млрд дол. відповідно; у наступні два роки настав певний спад – 63,4 млрд дол. у 2016 р. і 50,8 млрд дол. у 2017 р. У 2018 р. глобальне інвестування зросло на 120% порівняно з 2017 р. і досягло 111,8 млрд дол. [30].

За оцінкою компанії PwC [31], у структурі глобальних інвестицій частка кредитування становить 31%, платежі – 17%, банківські технології – 10%, управління фінансами та рахунками – 9%, споживче кредитування та мобільні платежі – по 8%, перекази – 3%, роботи-консультанти – 2%, краудфандинг – 1%. Прогнозується, що ринок європейських цифрових платежів у 2020 р. досягне рекордного обсягу –

802 млрд дол. США. Щотижня кількість користувачів фінтех-послуг у Європі збільшується приблизно на 70%. Це, перш за все, пов'язано з COVID-19 [32].

Ключовими тенденціями розвитку мікрофінансових організацій в умовах FinTech-трансформації фінансового сектора в Україні можна назвати такі:

- ✦ *маркетплейси* – розвиток небанківських послуг кредитування дозволив надавати кредити клієнтам через посередницькі цифрові платформи, які поєднують кредиторів із позичальниками, з використанням власних коштів таких платформ або ж прямим кредитуванням між учасниками. У цій широкій категорії представлено платформи прямого кредитування у форматі P2P та онлайн;
- ✦ *балансове кредитування* – моделі P2P-кредитування допомагають позичальникам отримати фінансування від приватних або інституційних інвесторів. У Китаї моделі P2P-кредитування дали змогу долучитися до фінансування мільйонам людей, які не користувалися або недостатньо користувалися банківськими послугами, а також підприємствам, які не мали можливості отримати традиційний кредит. Балансове кредитування відрізняється від P2P-кредитування в основному тим, що такі платформи мають власні кредитні портфелі та збирають свій відсоток впродовж «життя» такого портфеля. Найчастіше такі платформи фокусуються на спеціалізованих ринкових нішах, наприклад видають готівку торговцям або кредитують точки продажу. Прикладами таких платформ є Kabbage та OnDeck у США, Capital Float в Індії та GAX Finance в Малайзії;

- ✦ *рішення на основі штучного інтелекту* – згідно зі звітом компаній Econsultancy та Adobe під назвою «2018 Digital Trends in Financial Services report by Econsultancy/Adobe» (Цифрові тенденції фінансових послуг у 2018 році), майже 20% постачальників фінансових послуг у всьому світі вже використовують штучний інтелект (AI) у своїх операціях, тоді як 41% планує впровадити його найближчим часом. Розумно розроблені AI-застосунки здатні спростити щоденні внутрішні операції за допомогою автоматизації повторюваних завдань і забезпечити міцне підтримання таргетингу користувачів, прогнозування дій і фінансового стану клієнта й управління ризиками. Аналітика великих даних на основі AI надає великим постачальникам фінансових послуг небачені раніше можливості реагувати на споживчі та економічні тенденції в режимі реального часу. Системи автоматизації комплаєнсу на основі AI різко скорочують витрати на «роздуті» юридичні департаменти та відділи ризику, а також зменшують відсоток людських помилок;
- ✦ *banking-as-a-service* як результат щораз більшої конвергенції фінансового та нефінансового секторів – це модель, яка дає змогу нефінансовим компаніям додавати банківські послуги у власні додатки та цифрові продукти.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження встановлено, що впровадження інноваційних і цифрових технологій у діяльність мікрофінансових організацій кардинально змінює підхід до ведення бізнесу, а саме: систем управління маркетингом, продажами, сервісом, документообігом, персоналом тощо.

Основними засадами запровадження цифрових фінансових технологій у небанківських фінансових установах є доступність, цільове призначення, механізм економічного зростання завдяки приросту ефективності та збільшенню продуктивності праці, різноманітність засобів масової інформації, відкритість та співпраця, стандартизація, довіра та безпека.

Сучасний етап цифровізації національної економіки визначив тенденції та напрями розвитку небанківських фінансових установ, тому вони мають сконцентрувати весь власний потен-

ціал, а саме: визначення пріоритетів цифрових ініціатив і встановлення чіткої їх узгодженості з корпоративною стратегією розвитку фінансової установи; відображення цифрових ініціатив у ключових показниках ефективності, а також під час оцінювання приросту вартості бізнесу до і після впровадження інноваційних та інформаційних фінансових технологій.

Застосування нової моделі регулювання ринку небанківських фінансових послуг дозволить отримати більш ефективну, прозору та надійну фінансову систему, яка відповідає міжнародним стандартам. Це, з одного боку, дасть можливість знайти нові «точки зростання» для кожного сегмента цього ринку, а з іншого – забезпечити захист прав споживачів небанківських фінансових послуг. Формування якісно нової моделі регулювання створить умови для розвитку нових фінансових інструментів та бізнес-моделей, які відповідатимуть вимогам динамічного інституційного середовища функціонування мікрофінансових організацій в Україні.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні пропозицій щодо вдосконалення експрес-тестування комерційних банків у контексті FinTech-трансформацій фінансового ринку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський О. І. Сутність трансформаційних процесів у фінансовому секторі національної економіки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 2. С. 346–360.
2. Assa J. Financialization and its consequences: the OECD Experience. *Finance Research*. 2012. Vol. 1. No. 1. P. 35–39. URL: https://www.researchgate.net/profile/Jacob_Assa2/publication/314984764_Financialization_and_its_Consequences_the_OECD_Experience/links/58c7feb3aca2723ab1667fcb/Financialization-and-its-Consequences-the-OECD-Experience.pdf
3. Beck Th., Demirguc-Kunt A., Levine R. Finance, inequality, and poverty: Cross-country evidence. *NBER Working Paper*. 2004. Article 10979. 47 p. DOI: 10.1596/1813-9450-3338.
4. Financialization and the World Economy / ed. G. A. Epstein. Edward Elgar Publishing, 2005. 440 p.
5. Foster J. B. The financialization of capitalism. *Monthly Review*. 2007. Vol. 58. No. 11. P. 1–14. DOI: 10.14452/MR-058-11-2007-04_1.
6. Krippner G. R. Financialization of the American Economy. *Socio-Economic Review*. 2005. Vol. 3. Issue 2. P. 173–208. DOI: 10.1093/SER/mwi008

7. Dore R. Financialization of the global economy. *Industrial and Corporate Change*. 2008. Vol. 17. Issue 6. P. 1097–1112. DOI: 10.1093/icc/dtn041
8. Kotz D. M. Neoliberalism and Financialization. URL: http://people.umass.edu/dmkotz/Neolib_and_Fin_08_03.pdf
9. Єщенко П., Самко Н. Фінансіалізація у водоверті глобальної економіки. Київ : Знання України, 2016. 355 с.
10. Радзівська С. Глобальна криза, фінансіалізація і технологічний розвиток. *Міжнародна економічна політика*. 2016. № 1. С. 126–157. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78513562.pdf>
11. Коваленко В. В. Розвиток фінансових інновацій у небанківських фінансових установах. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 1. С. 244–250. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-43>
12. Поченчук Г. М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. № 13. С. 1193–1200. URL: <https://docplayer.net/81883326-Finansovi-tehnologiyi-rozvitok-i-regulyuvannya.html>
13. Мазаракі А., Волосович С. FinTech у системі суспільних трансформацій. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 2. С. 5–18. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2018/02/2.pdf>
14. Астахова Н. І. Новітні фінансові технології в умовах діджиталізації економіки: досвід розвинутих країн та український досвід // *Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи* : монографія / за заг. ред. В. Г. Баранової, О. М. Гончаренко. Харків : Діса плюс, 2019. С. 314–327.
15. Гаврилко Т., Антонова Р. FinTech: зарубіжний досвід та особливості розвитку в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2020. Вип. 29. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-29-3>
16. Nikiforov P., Babukh I., Kinashchuk S. FinTech as a driver for today's financial market transformations: the Ukrainian context. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 51. С. 189–194. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.51-30>
17. Стойко О. Я. Становлення та розвиток фінтех-бізнесу в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 384–392. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-384-392>
18. Стойко О. Я. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні. *Проблеми економіки*. 2020. № 2. С. 356–364. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-356-364>
19. Chen T.-H., Chang R.-C. Using machine learning to evaluate the influence of FinTech patents: The case of Taiwan's financial industry. *Journal of Computational and Applied Mathematics*. 2020. Article 113215. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cam.2020.113215>
20. Fung D. W. H., Lee W. Y., Yeh J. J. H., Yuen F. L. Friend or foe: The divergent effects of FinTech on financial stability. *Emerging Markets Review*. 2020. Article 100727. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ememar.2020.100727>
21. Cheng M., Qu Y. Does bank FinTech reduce credit risk? Evidence from China. *Pacific-Basin Finance Journal*. 2020. Vol. 63. Article 101398. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2020.101398>
22. Wang Y., Sui X. Can fintech improve the efficiency of commercial banks? – An analysis based on big data. *Research in International Business and Finance*. 2020. 3 October. Article 101338. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2020.101338>
23. Sheng T. The effect of fintech on banks' credit provision to SMEs: Evidence from China. *Finance Research Letters*. 2020. Article 101558. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101558>
24. Krylova O. V. Financializaion and economic crisis. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 1. С. 146–155. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/1/EV20171_146-155.pdf
25. Крилова О. В. Зовнішні та внутрішні ризики фінансово-кредитної стабільності в Україні // *Взаємодія банків та інших установ з підприємствами: теорія, методика і практична реальність* : монографія / за заг. ред. Л. І. Катан, Н. І. Демчук. Дніпро : Пороги, 2018. С. 114–124.
26. Демчук Н. І., Крилова О. В., Остапчук Ю. Ю. Сучасний стан і тенденції розвитку споживчого та іпотечного кредитування в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.2
27. Крилова О. В. Стратегія розвитку та особливості функціонування фінансово кредитної системи України // *Теорія та методологія формування інвестиційно-фінансової стратегії розвитку суб'єктів національного господарства* : монографія / за ред. Л. М. Савчук, А. В. Череп. Дніпро : Журфонд, 2019. С. 89–102.
28. Крилова О. В. Досвід та особливості банківських систем країн ЄС та України в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 117–120. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.4.117
29. Индекс проникновения услуг финтех 2019. Глобальное исследование. URL: <https://www.ey.com/vwLUAssets/ey-fai-2019-rus/ey-fai-2019-rus>
30. Инвестиции в глобальный финтех и иншуртех сектор в 2018 году выросли до \$112 млрд. URL: <https://forinsurer.com/news/19/02/21/36611>
31. The State of FinTech. London : PwC, 2017. 89 p. URL: <https://www.pwc.com/sg/en/publications/assets/fintech-startupbootcamp-state-of-fintech-2017.pdf>
32. Jastra I. Digital Payments in Europe to Surpass \$802 bn Transaction Value This Year. 2020. August 12. URL: <https://finaso.se/digital-payments-in-europe-to-surpass-802bn-transaction-value-this-year/>

REFERENCES

- Assa, J. "Financialization and its consequences: the OECD Experience". *Finance Research*. 2012. https://www.researchgate.net/profile/Jacob_Assa2/publication/314984764_Financialization_and_its_Consequences_the_OECD_Experience/links/58c7feb3aca2723ab1667fcb/Financialization-and-its-Consequences-the-OECD-Experience.pdf
- Astakhova, N. I. "Novitni finansovi tekhnologii v umovakh didzhytalizatsii ekonomiky: dosvid rozvynytykh krain ta ukraïnskyi dosvid" [The Latest Financial Technologies in the Context of Digitalization of the Economy: the Experience of Developed Countries and the Ukrainian Experience]. In *Rozvytok finansovoho rynku Ukrainy v umovakh yevropeiskoi in-tehratsii: problemy ta perspektyvy*, 314-327. Kharkiv: Disa plus, 2019.
- Baranovskyi, O. I. "Sutnist transformatsiinykh protsesiv u finansovomu sektori natsionalnoi ekonomiky" [Substance of Transformational Processes in Financial Sector of National Economy]. *Finansovo-kredyt-na diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 2 (2017): 346-360.
- Beck, Th., Demirguc-Kunt, A., and Levine, R. "Finance, inequality, and poverty: Cross-country evidence". *NBER Working Paper*, art. 10979 (2004). DOI: 10.1596/1813-9450-3338
- Chen, T.-H., and Chang, R.-C. "Using machine learning to evaluate the influence of FinTech patents: The case of Taiwan's financial industry". *Journal of Computational and Applied Mathematics*, art. 113215 (2020). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cam.2020.113215>
- Cheng, M., and Qu, Y. "Does bank FinTech reduce credit risk? Evidence from China". *Pacific-Basin Finance Journal*, art. 101398, vol. 63 (2020). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2020.101398>
- Demchuk, N. I., and Krylova, O. V. Ostapchuk Yu. Yu. "Suchasnyi stan i tendentsii rozvytku spozhyvchoho ta ipotechnoho kredytuvannia v Ukraini" [The Current Situation and Trends of Consumer and Mortgage Lending in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 10 (2019). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.2
- Dore, R. "Financialization of the global economy". *Industrial and Corporate Change*, vol. 17, no. 6 (2008): 1097-1112. DOI: 10.1093/icc/dtn041
- Financialization and the World Economy*. Edward Elgar Publishing, 2005.
- Foster, J. B. "The financialization of capitalism". *Monthly Review*, vol. 58, no. 11 (2007): 1-14. DOI: 10.14452/MR-058-11-2007-04_1
- Fung, D. W. H. et al. "Friend or foe: The divergent effects of FinTech on financial stability". *Emerging Markets Review*, art. 100727 (2020). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ememar.2020.100727>
- Havrylko, T., and Antonova, R. "FinTech: zarubizhnyi dosvid ta osoblyvosti rozvytku v Ukraini" [FinTech: Foreign Experience and Development Features in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, no. 29 (2020): 17-22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-29-3>
- "Indeks pronikoveniia uslug fintekh 2019. Globalnoye issledovaniye" [Fintech Service Penetration Index 2019. Global Survey]. <https://www.ey.com/vwLUAssets/ey-fai-2019-rus/ey-fai-2019-rus>
- "Investitsii v globalnyy fintekh i inshurtekh sektor v 2018 godu vyrosli do \$112 mlrd" [Investments in the Global Fintech and Inshurtech Sector in 2018 Grew to \$ 112 Billion]. <https://forinsurer.com/news/19/02/21/36611>
- Jastra, I. "Digital Payments in Europe to Surpass \$802 bn Transaction Value This Year". August 12, 2020. <https://finanso.se/digital-payments-in-europe-to-surpass-802bn-transaction-value-this-year/>
- Kotz, D. M. "Neoliberalism and Financialization". http://people.umass.edu/dmkotz/Neolib_and_Fin_08_03.pdf
- Kovalenko, V. V. "Rozvytok finansovykh innovatsii u ne-bankivskykh finansovykh ustanovakh" [Financial Innovation Development in Non-Banking Financial Institutions]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1 (2020): 244-250. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-43>
- Krippner, G. R. "Financialization of the American Economy". *Socio-Economic Review*, vol. 3, no. 2 (2005): 173-208. DOI: 10.1093/SER/mwi008
- Krylova, O. V. "Dosvid ta osoblyvosti bankivskykh system krain YeS ta Ukrainy v umovakh hlobalizatsii" [Experience and Features of Banking Systems Functioning of EU and Ukraine in the Globalization Conditions]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 4 (2020): 117-120. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.4.117
- Krylova, O. V. "Financializaion and economic crisis". *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*. 2017. https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/1/EV20171_146-155.pdf
- Krylova, O. V. "Stratehiia rozvytku ta osoblyvosti funktsionuvannia finansovo kredytnoi systemy Ukrainy" [Development Strategy and Features of Functioning of the Financial and Credit System of Ukraine]. In *Teoriia ta metodolohiia formuvannia investytsiino-finansovoi stratehii rozvytku subiektiv natsionalnoho hospodarstva*, 89-102. Dnipro: Zhurfond, 2019.
- Krylova, O. V. "Zovnishni ta vnutrishni ryzyky finansovo-kredytnoi stabilnosti v Ukraini" [External and Internal Risks of Financial and Credit Stability in Ukraine]. In *Vzaiemodii bankiv ta inshykh ustanov z pidpriemstvamy: teoriia, metodyka i praktychna realnist*, 114-124. Dnipro: Porohy, 2018.

- Mazaraki, A., and Volosovych, S. "FinTech u systemi sus-pilnykh transformatsii" [FinTech in the System of Social Transformations]. *Visnyk KNTEU*. 2018. <http://visnik.knute.edu.ua/files/2018/02/2.pdf>
- Nikiforov, P., Babukh, I., and Kinashchuk, S. "FinTech as a driver for today's financial market transformations: the Ukrainian context". *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 51 (2020): 189-194.
DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.51-30>
- Pochenchuk, H. M. "Finansovi tekhnolohii: rozvytok i rehuliuвання" [Financial Technologies: Development and Regulation]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. <https://docplayer.net/81883326-Finansovitehnologiyi-rozvitok-i-regulyuvannya.html>
- Radziievska, S. "Hlobalna kryza, finansializatsiia i tekhnolohichni rozvytok" [Global Crisis, Financialization and Technological Development]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*. 2016. <https://core.ac.uk/download/pdf/78513562.pdf>
- Sheng, T. "The effect of fintech on banks' credit provision to SMEs: Evidence from China". *Finance Research Letters*, art. 101558 (2020).
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101558>
- Stoiko, O. Ya. "Stanovlennia ta rozvytok fintekh-biznesu v Ukraini" [Formation and Development of Fintech Business in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 2 (2020): 384-392.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-384-392>
- Stoiko, O.Ya. "Perspektyvy rozvytku fintekh- i bankivskoho biznesu v Ukraini" [Prospects for the Development of Fintech and Banking in Ukraine]. *Problemy ekonomiky*, no. 2 (2020): 356-364.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-356-364>
- "The State of FinTech". London : PwC, 2017. <https://www.pwc.com/sg/en/publications/assets/fintech-startupbootcamp-stateof-fintech-2017.pdf>
- Wang, Y., and Sui, X. "Can fintech improve the efficiency of commercial banks? - An analysis based on big data". *Research in International Business and Finance*, vol. 63 (October 3, 2020).
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2020.101338>
- Yeshchenko, P., and Samko, N. *Finansializatsiia u vodorivertii hlobalnoi ekonomiky* [Financialization in the Vortex of the Global Economy]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2016.

УДК 336.71
JEL: E51; G21

ОЦІНКА ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

©2020 ПОГОРЕЛЕНКО Н. П., ЮРЧЕНКО А. Ю.

УДК 336.71
JEL: E51; G21

Погореленко Н. П., Юрченко А. Ю. Оцінка процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк»

Мета статті – розглянути стан і структуру кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк», а також оцінити процеси управління кредитним портфелем банку через розрахунок коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем. Аналізуючи фінансові показники, розглянуто та досліджено стан банківського кредитування в сучасних умовах національної економіки України. Узагальнено причини зменшення питомої ваги кредитного портфеля у структурі ВВП за досліджуваний період. Проаналізовано основоположні засади управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» відповідно до «Положення про кредитну політику». У результаті дослідження проведено аналіз основних аналітичних показників управління кредитним портфелем, визначено структуру кредитного портфеля та структуру кредитної якості портфеля банку протягом 2016–2019 рр. На основі аналітичних даних здійснено розрахунок коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем банку. Розглянуто актуальні проблеми, які впливають на процес управління кредитним портфелем банку. Розраховано показники ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» за 2016–2019 рр. Визначено, що ключовими викликами як для досліджуваного банку, так і для банківського сектора загалом залишається висока частка непрацюючих кредитів. Рішучі дії керівництва АТ КБ «ПриватБанк» допоможуть покращити структуру кредитного портфеля та зменшити обсяг проблемної заборгованості банку. Шляхи вирішення проблем удосконалення та підвищення якості кредитної діяльності банку залишаються перспективами для подальших досліджень.

Ключові слова: кредитний портфель, проблемні кредити, управління кредитним портфелем, коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-325-332>

Рис.: 1. Табл.: 3. Бібл.: 14.

Погореленко Наталія Петрівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: rogorelenko.n.p@gmail.com

Юрченко Алла Юрївна – магістрант, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: yurchenko-98@ukr.net